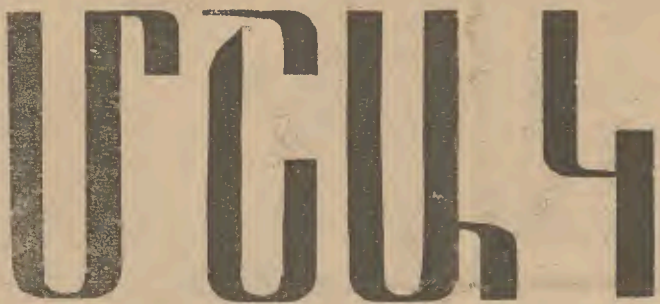

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:
Առանձին համարները 7 կոպեկով:

Թիֆլիսում դրվում են միմյան խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցեն. Тифлисъ. Редакция «Мшакъ».
Կամ. Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիզուով:

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
խաբանչիւր բառին 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քրիստոնէութեան ամենամեծ տօնը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պաշտօնական տեղեկութիւն. Նա-
մակ ներկանից. Ներքին լուրեր. — ՀԵՌԱՊՈՒՐՆԵՐ.
— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՊԱԿԱՆ:
Մասնագրութիւն:

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԱՄԵՆ ՏՕՆԸ

Այս շաբաթվայ ընթացքում ամբողջ
քրիստոնէական քաղաքակիրթ աշխարհը
տօնում է քրիստոնէութեան ամենամեծ տօ-
նը, այն է Քրիստոսի յարութիւն առնելը:

Շատ դարեր առաջ հրէական ազգը ե-
րկպառստման դերութեան մէջ ընկած, ազատ-
վում է գերութիւնից Մովսէսի ձեռքով, նրա
առաջնորդութեամբ վերադառնում է իր
հայրենիքը, ստանում է նրա ձեռքից նոր
օրէնքներ, որոնց միջոցով վերանորոգվում է
բարոյապէս և քաղաքականապէս:

Հրէական ազգի պատմական այդ ժամա-
նակովը նրա գոյութեան ամենափա-
ռաւոր րօպէն էր: Մի ազգ որ ընդունում
է իր միջին դուրս եկած, իր մէջ յայտն-
վող վերանորոգչի բոլոր գաղափարները,
այդ տեսակ ազգ ստանում է աւելի մեծ
ոյժ, զարգացման աւելի մեծ նշանակու-
թիւն:

Հրէական ազգը չէր հալածեց Մովսէսին,
չէր մերժեց նրա վերանորոգութիւնները,
նրա ընթացիկները, այլ խոհարհից այդ վե-
րանորոգութիւնների անհրաժեշտութեան
առջև,— և զրա համար էլ ազգը վարձա-
տրվեցաւ. նա դարձաւ աւելի ուժեղ, աւե-
լի զարգացած, երկիրը ծաղկած գրութիւն
ստացաւ մեծ վերանորոգչի իրան շնորհ-
ված և ազգի կողմից ընդունված նոր օ-
րէնքների պատճառով:

Բայց անցան դարեր: Մովսէսի օրէնքնե-
րը, ինչքան նպատակայարմար էին իրանց
ժամանակին, հասցել էին արդէն: Ազգին
հարկաւոր էր մի նոր կեանք, մի նոր, թա-
րում բարոյական հոսանք, հարկաւոր էին
նոր բարոյական իդէալներ, հարկաւոր էր

հասարակական և եկեղեցական մի զօրեղ
ընթացիկ, արմատական վերանորոգութիւն:

Եւ ահա 1886 տարի սրանից առաջ
մովսէսական հրէականութեան մէջ յայտն-
վում է մի նոր, զօրեղ, Մովսէսից աւելի
հանձարեղ վերանորոգիչ, Յիսուսը, որ հաս-
կանալով ազգի եղած հին օրէնքների, նրա
հնացած հասարակական կազմակերպու-
թեան անժամանակակից լինելը, յայտնում
է ազգին թէ եկել է ոչ թէ «հին օրէնքը
քանդելու», այլ նրան լրացնելու: Եւ ահա
նա յայտնում է ազգին իր սիրելի, ներդա-
մութեան և հաւասարութեան մեծ վար-
դապետութիւնը:

Բայց հրէաները փոխանակ նրան էլ վե-
րաբերվելու այնպէս, ինչպէս վերաբերվեցին
Մովսէսին, փոխանակ ընդունելու նրա նոր
վարդապետութիւնը, փոխանակ հասկանա-
լու թէ մովսէսականութիւնը, ինչքան էլ
լու էր իր ժամանակին, բայց դարերի ըն-
թացքում անշարժ մնալով և ոչ մի նոր
միտք իր մէջ չընդունելով հնացել էր և կա-
րօտ էր արմատական վերանորոգութեան—
սկսեցին կատաղութեամբ հալածել նոր
վարդապետութիւնը, մերժեցին վերանորո-
գութիւնը, սկսեցին ծաղրել, հալածել և
չարչարել վերանորոգչին և վերջը խաչեցին
նրան:

Մի ազգ, որ չէ ուզում ընդունել իր մի-
ջին յայտնվող վերանորոգութիւնը, իր շըր-
ջանի միջին դուրս եկած ուր դադար փա-
րը, որը պէտք է իրան նոր կեանք պարգե-
լի, մի ազգ, որ անպայման պաշտպանում է
միմյան կողմ աւանդութեան զգացմունքից
զրգոված եղած հինը և մերժում է իր մի-
ջին յայտնվող նոր, կենսատու, վերանորոգող
ժամանակակից գաղափարն անհրաժեշտու-
թիւնը,— այդ տեսակ ազգ միշտ պատժվում
է: Այդպէս պատժվեցաւ և հրէական ազ-
գը իր մեծ վերանորոգչին հալածելու, չար-
չարելու և խաչելու պատճառով: Հինը այլ
ևս անկարող էր հասարակական քաղաքակ-
րային առաջը պահպանել նորն էլ կատա-
ղութեամբ և կողմ թշնամութեամբ մերժվե-
ցաւ հրէական ազգից,— և ազգը պատժվեց.

ԳՐԱՆԿԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գրանկարութիւնը, գուցէ հեռու չէ այն ժամանակը,
երբ նա այնքան զօրեղացած կը լինի, որ հան-
ձարներ էլ չը ծնեցնէ իր սեռակիցների չըմանելից:

Ինչ որ անուրանալի է և մեր ժամանակներում,
այն է, որ մարդու ընկերական և հասարակական
կեցութեան մէջ կինն էլ ունի իր որոշ բաժինը,
ունի իր մասնագիտութիւնը ճանաչելու ու ըմբել իր
սեռի գործառնութիւնը այնպիսի միջոցներով, ո-
րոնք գուցէ անմատչելի են տղամարդերին: Ահա
այդ տեսակով հետաքրքիր են կանանց վեպերը:
Վրաստանի մի համեմատական չափ է ներկայանում
մարդու և կնոջ մի որ և է բանի մասին ունեցած
համակցողութիւնների մէջ: «Վրաստան»-ը, որեւէ
արժանի է խորին ուշադրութեան, տեսնելը նրա
բովանդակութիւնը, տեսնելը ինչպէս է տրվել
Տիւրաբը հասկանալու իր ուսումնասիրած չըմանը
և ինչ ունի ստել նրա մասին:

Պ. Հայնուս հին ամբողջութեան մի անհետա-
ցող միջոց է: Նա ունի բաւականին մեծ հարս-
տութիւն, որ վեպի հերոսներին է, որոնցում է Չարու-
հի անուամբ և մի անգամ, կուպտ սիրտ: Նրա ան-
ձնագրութեան մէջ կրկին և կրկին հանդիսանում է
հայ ընտանիքի բուռնակալը, նրա օրը սկսանքը, նրա
կեանքը մաշող անհոգի արարածը: «Տէր Աստուած»,
որքան ասարակելի հայերն ունենք, բացական-
չում է ընթերցողը. «միթէ սա այսպէս է, մեր
հայրերի մէջ էլ չը կայ մի լաւ մարդ».— Ո՛հ, ոչ,
պատմականում են մեր վրայապահները, իսկ տի-
կին Տիւրաբը մի հատիկ լաւ հայր ցուց տուաւ հա-
մար ընթերցողին տանում է Հոսո... Մենք յոյս
ունենք, որ երբ և իցէ առիթ կունենանք ազա-
նուցանել, որ այս բոլոր հայերը զլուարակապ
չլինում են, որ նրանք տուգնվում են ըստ մեծի
մասին միանման հետեւողութիւնների, միմեանց նը-

նա ուզեց անպայման յամառել հինի մէջ,
անշարժութեան մէջ և ինքն քաղաքակրթ-
ութեան վերով, որպէս հասարակական օրդանա-
կան մարմին, նրա անդամները կորցրին ի-
րանց կարող հասարակական կապերը և
ցրուեցին ամբողջ երկրագնդի երեսի վրա:

Մարդկային հասարակութիւնը միշտ
պատժվում է, երբ չէ կամենում ընդունել
սեփական իր միջին յայտնվող ժամանա-
կակից նոր իդէալները, նոր գաղափարները
և կողմ, անգիտակցական, աւանդական նեղ-
հայեացի զգացմունքով առաջնորդվելով, ու-
զում է արուեստական կերպով անպայման
պահպանել արդէն հնացած, անպէտք դար-
ձած, շուռչ և հոգի կորցրած անժամանա-
կակից հնութիւնը:

Հրէականութիւնը, որ մի ժամանակ ըն-
դունեց, իրացրեց իր միջին յայտնված մով-
սիսականութիւնը, այն ժամանակ նոր
ոյժ, նոր կեանք ստացաւ, կենդանացաւ:
Նոյն հրէականութիւնը, որ մի քանի
դարերից յետոյ չուզեց իրացնել չուզեց ըն-
դունել դարձեալ իր միջին յայտնված քրի-
ստոնէականութիւնը, պատժվեցաւ. իր հա-
կառաջադիմական ընթացքը համար:

Հրէականութիւնը մերժելով, իրանից յետ
մղելով նոր վարդապետութիւնը, համոզ-
ված էր թէ կարող է շարունակել ապրել
մովսէսականութեան մէջ, համոզված էր,
թէ մեռցրեց քրիստոնէութիւնը, խաչելով
նրա հեղինակին,—բայց պատմութեան ա-
նողոր օրէնքները ցոյց տուեցին հրկառակ:

Պատժված հրէականութիւնը կրտաւ, ոչնչ-
ացաւ, որպէս օրդանական մարմին, իսկ
նրա մերժված նոր վարդապետութիւնը
խաչելութեանից յարուցվում է առաւ, բայց
յարութիւն առաւ ոչ թէ հրէականի հա-
մար, այլ ուրիշ, օտար ազգերի համար:

Եւ այդ խաչված, չարչարված, խաչ-
ված ուր մտքի յարութիւն առնելը, մենք,
երկրագնդիս ուրիշ ազգերը, տօնում ենք.
Իսկ այն ազգը, որի միջին այդ նոր կենդա-
նարար գաղափարը դուրս եկաւ, և որ ա-
ռաջինը պէտք է ընդունէր նրան, պատժված
է, որովհետեւ չընդունեց նրան և ուզեց յա-

մառել հինի մէջ, որ մի ժամանակ նոյնպէս
նոր էր, բայց որ արդէն հնացել, անպէտք
էր դարձել, կորցրել էր իր ամեն կենսատու
ոյժը:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

«Մշակի»-ի 39 համարում վիճակային կոնսի-
տորիայ կարգավոր երդուեալ փաստաբան պ.
Սենեքերիմ Արծրունու նամակը, որով 'ի միջի
այլոց ցոյց տալով իւր տանն և հինգ տարուայ
փաստաբանական գործունէութիւնը յօգուտ եկե-
ղեցական կալուածների, թող է տալիս իրան մի
քանի սխալներ անել կոնսիտորիայ յանձնաւած
գործերի պաշտպանութեան և իր այդ պաշտպա-
նութիւնից հրաժարուելու առիթով:

Նախ պարոնն առում է, պաշտպանել է եկե-
ղեցական կալուածները ս. Ելմիսիանի և Ներսիսի
ու Վրաստանի և խմբէթի և այլ վանքերի, և
այդքան տարի աշխատելուց յետոյ ստիպուած էր
հրաժարուել եկեղեցւոյ հաւատարմատարութիւ-
նից զլուարակապ այն պատճառով, որ մեծ ան-
դունդ երեսց իր և թեմակալ առաջնորդի համոզ-
մանց մէջ: Թողնելով մի կողմ, իբրեւ իրան չը
վերաբերեալ խնդիր, թէ ս. Ելմիսիանի, Տաթևի
և այլ գործերի պաշտպանութիւնից որքան տարի
և ինչպէս համար հեռացած է պ. Արծրունին, կոն-
սիտորիայ Վրաստանի և խմբէթի թեմի եկե-
ղեցական կալուածների պաշտպանութիւնը պ.
Արծրունու հետ կռած եռամեայ պայմանագրով
լրանալուց յետոյ (1-ն յուլիսի 1884 թ.) հարկա-
ւոր համարեց սերի փաստաբանի յանձնել թէ-
պէս և պ. Արծրունին շատ էր ցանկանում վե-
րադառնալ, որովհետեւ կոնսիտորիայի փա-
տաբանը ստանում է տարեկան ուժեղ 1-200 ռու-
բլի և գործերից դատաստանական ծախք: Թէ
արդարեւ պ. Արծրունին կամովին չէր ցանկանալ
հրաժարուել այդ պաշտօնից, ապացուցանում է

դառնալ, որպէս զի ընտանեկան փոթորիկներ
այլ ևս չը կրկնվին: Տիկին Հայնուս ապաւնում
է, լսում է ազգայ հաստատ միջոց, որ արդէն
հասած լինելով պ. Հայնուսի ականջին, շատ ու-
րախացել է նրան: Խորազնին մայրը չէ հաւա-
տում, որ աղջիկը այդտեղ չէ կեցում և մի դոհի
ցանկութիւն չէ յայտնում. նա լաւ գիտէ, թէ ումին
է պատկանում օրիորդի սիրտը և ինչով կարող է
ապրել այդ սիրտը: Բայց ինչ և իցէ, ամեն ինչ
ըստ երեւոյթին հանդարտվում է. Գարեհեանի փա-
ռաւոր հարսանիքը մի իրողութիւն է դառնում
Արծրունու տիկին Գարեհեան, մեր այդ հրեշտակ
Արծրունի, տանջվում է. փառաւոր ապարանքի
մէջ նրա սիրտը հեծում է, յիշելով տարանջատ
սիրահարին: Ամառու ոսկին փայլում է նրա
չուրջը, բայց նա զգում է անմխիթար միանակու-
թիւն:

Պ. Գարեհեանը մի անուակ մարդ է, հըւ երկր-
պագու մի ֆրանսիացի վաւաչու կնոջ: Ժանէթը—
այսպէս էր սրա անունը—ի հարկէ, թշնամի է
Արծրունիին, որ պիտի լալէ նրանից ոսկի դրպա-
նաւոր Գարեհեանին: Սկսվում է մի զգուշ մըր-
ցութիւն, որ բաւական պարզ է ցեխի մէջ ընկած
կանանց վերաբերմամբ: Գարեհեանը շուտով էլ
բռնվում է նրա ցանցի մէջ, կրկին սկսում է եր-
կրպաղել նրան: Բայց դա քիչ է մի փչացած հո-
գու համար: Կատարեալ յարկութիւն ձեռք բերելը
անկարելի է, մինչև որ անդադրական Գարեհեանը
չը տեսնէ իր հրեշտակաման կնոջ մի տգեղ գոր-
ծը, որով կարողանայ դատապարտել, թերեւ հե-
ռացնել նրան: Այստեղ տիկին Տիւրաբը վեպի մէջ
նկատելի է մի հետաքրքրաշարժ նորութիւն, մի
դեռ ևս քիչ յայտնի պատկեր: Արիստ միայն, որ
Գարեհեանի և Ժանէթի յարաբերութիւնները բա-
ւականաչափ չեն լուսաբանված, վրայադրել դա-

նոյն թիւ յունիսի 21-ին դրած մի նամակը, որով ՚ի միջի այլոց իբրեւ սպառնալիք գրում է. «Վո՞ւս իստ ուրիւս յի գործն է հրաւիրել ուրիշ փաստաբան, այն ժամանակ ես ազատ կը լինիմ վերցնել հակառակորդները գործերը ըստ նոր գործոց, որ հաւանօրէն ինձ աւելի շահաւէտ կը լինի»:

Երկրորդ պարոնն ասում է, որ հրաժարուելով գործերի պաշտպանութիւնից, կամաւորապէս հրաժարուել է մի քանի հազար ռուբլուց: Թէ այդպէս ա. Արծրունին ոչ թէ մի քանի հազար ռուբլուց, այլ մի քանի ռուբլուց էլ չէ հրաժարուել, կը տեսնեն ընթերցողները հետեւեալով: Չը յաջողուի կրկին պայման կապել կոնսիստորիայի հետ մի գրութեամբ, 9-ն յուլիսի 1884 ամի, պարոնը պահանջում է կոնսիստորիայից նախ՝ յունիս ամիսի 1-ին (թէն ժամանակը յունիսի 1-ին էր լըւացել), ասելով որ ինքը այդ ամսում տուել է «խալովոյ» խնդրի Դատարանին: Դէմ, գրել է մի ինքնուրույն եկեղեցւոյ երէցի խնամքի կողմից՝ Պէպինովի դէմ և մի «ապելացիօնի» բողոք Դիդուս գիւղի վէճի մասին, մինչդեռ այդ գործերը յանձնուած էին նրան կոնսիստորիայից մարտի 5-ին, 12-ին—23-ին՝ նոյն թիւ. ասել է ուրեմն՝ չորս ամիս առաջ ստացած թղթեր: Երկրորդ դատաստանական ծախքեր այն գործերի համար, որոնք դեռ չարունակութեան մէջ էին, և քանի դեռ յայտնի չէր, որ յօդուտ կոնսիստորիայի վեճուելով իրաւունք կը տայ դատաստանական ծախք պահանջել և իրենց, ուրեմն կոնսիստորիայի չէր կարող այդպիսի պահանջին բաւականութիւն տալ կանխիկ. օրինակ վանքապետական կողմի պարոնը 40,000 ռ. դնաւտելով պահանջում էր 513 ռ. 33 1/2 կոպէկ, մինչդեռ այդ գործի ինչ ընթացք առնելը պալատում յայտնի է. իսկ թէ այդպիսի ընթացք առնելով պատասխանատու անցեալ թէ ներկայ փաստաբանն է, այդ կը բացատրուի պալատի վէճին ստանալուց յետոյ. ուստի նրան յայտնեց՝ թէ իւրաքանչիւր գործի յաջող վախճանից յետոյ նա կը ստանայ իր բաւականութիւնը: Մի քանի հազարներից կամաւորապէս հրաժարուող պարոնը կոնսիստորիայի այդ իրաւացի պատասխանից դժգոհ, դիմում է նաև խնդրով սինօդին, որը լըւացելով կոնսիստորիայի յայտարարութիւնը, խնդրելով թողնել անհետանալ: Նոյնպիսի խնդրի՝ յունիսի 1-ին և 1-ին և կիսամիջի գործերի դատաստանական ծախք իրան տալու համար պարոնը կրկին է մի յայտարարութիւնով և մի մասնաւոր նամակով հոկտեմբերի 7-ին և 8-ին:

Ի վերջոյ կը յիշենք այստեղ և մի քանի գործեր, որոնք կարող են ապացոյց լինել մի փաստաբանի բարեխիղճ ուշադրութեան դէպի եկեղեցի:

տողութիւնները այստեղ թէն շատ են, բայց ինչ է դատաւորութիւնը այնտեղ, ուր իրական կեանքը պիտի խօսէ և վկայէ:

Մինչդեռ այս ամենը կատարվում է Պոլսի արուարձաններում, երուանդը Հռոմում բարեկամացած է մի երաժշտի ընտանիքի հետ, որ մարդկութեան կատարելատիպն է, ըստ նկարագրութեան հեղինակի: Լէօնարտո հայր, Վիրճինիօ որդի և ձուլիս դուստր—հայր այդ գեղեցիկ ընտանիքի կազմուածքը: Երուանդին ընդունում են զբոսկարաց, Լէօնարտոն հայրական խնամքով է պատուում նրան, Վիրճինիօն սկզբնատիպ եղբոր անձնագործութեամբ պաշտում է, իսկ ձուլիս... սիրում է: Խեղճ աղջիկը բաւական տանջվելուց յետոյ յայտնում է իր սէրը Երուանդին, թէն դիտէ, որ նա սիրում է ուրիշին: Խեղճ աղջիկը տառապում է, խեղճ աղջիկը կորցնում է իր նախանձելի առողջութիւնը, իր թաղմ գեղեցիկութիւնը, հիւանդանում է, գիտէ որ պիտի մեռնի: Կանչում է հօրը, յայտնում է նրան իր սրտի գաղտնիքը, խնդրում է ներողամտ լինել դէպի հայ երկրատառքը, տեսնում է վերջինիս, ապա թէ մեռնում: Առաքելին Լէօնարտոն յուզուած է, ուղում է ատել Երուանդին, բայց աղջկայ յիշատակը կրկին հաշտեցնում է հոգեհան հրեշտակի հետ: Լաւ. դուրսեան մէջ չէ այդ հոգեհան հրեշտակը, որովհետև արդէն գիտէ Սիրանոյշի ամուսնութիւնը, նրա անտանելի վիճակը. մէջտեղ դրած է զգացմունքները մի մեծ բեռ, արտասուքները մի մեծ աւազան: Մի օր նա գնում է գերեզմանատուն և այնտեղ երկնայեան խաւարի մէջ տեսնում է Լէօնարտոյին անշնչացած ընկած ձուլիսի գերեզմանի վրա: Խեղճ ծերուկը չէր կարողացել տանել այդ գերեզմանի տակ թաղած վիշտը... Այստեղ մասաւր պարզվում է հեղինակի յառաջաբանը: արդեւ թիկինը ասում է թէ գործողութիւնը

ցական գործերը: 1878 թ. օգոստոսի 10-ին հաւարաւ 2445, կոնսիստորիայի յանձնում է պ. Արծրունին *) (թէլաւի ա. Գեղարդ եկեղեցւոյ դրամական պահանջի գործը. պարոնը չորս տարի գործել իր մօտ երեսի վրա ձգելուց յետոյ, 1882-ին վերադարձնում է կոնսիստորիային հետեւեալ փառաւոր մակագրութեամբ. «Ի նկատի առնելով, որ այս պահանջի օրէնքով սահմանեալ տասը տարին անցել է, անկարելի եմ համարում գործ ախակ **), ուստի և նրան վերադարձնում եմ»): 1873-ին հոկտեմբերի 14-ին և 1874-ի մարտի 7-ին կոնսիստորիայի յանձնում է երկու երեցիկ խանութից եկեղեցական գումարներ պահանջելու գործեր. երկուսն էլ անընթացք թողնելով՝ վերադարձնում է կոնսիստորիային իր արձակուելուց յետոյ: Դեռ թողնելը յիշել Բօշիսի եկեղեցական նշանաւոր կալուածքի օտարանալը և ուրիշ շատ գործեր: Այս ամենը ՚ի նկատի առնելով թեմական իշխանութիւնը, չէր կարող անտարբեր նստել կալուածական գործերի դրութեան և պ. Արծրունու պարտականարութեան հղանալի վրա, և հարկաւ այդ տեղից էլ առաջ էր դալիս արդար՝ պարոնի անխարկած համոզմանց մեծ անհուշը: Վերջացնելով այս մի քանի խօսքը, պարոնը ենք համարում յայտնել, որ վիճ. կոնսիստորիայի պահանջելով իր վիճին անթերի, վախճանական վճիռ ստացած գործերից հասցնում է պ. Արծրունու հասանելիք դատաստանական ծախքերը: Այսպէս օրինակ՝ «մի քանի հազարներից» կամաւորապէս հրաժարուողը 1885 թիւ յունիսի 11-ին ստացել է Դուլաւէի նախկին երէցի խնամքից պահանջած և ստացած 20 ռ. 50 կոպէկ, և 1886 թիւ մարտի 10-ին Թէլաւու Անտոն Դիլովանովից ստացած 5 ռուբլի 75 կոպէկ:

Անդամ կոնսիստորիայի Զարութիւն աւաղ ջահանայ Սուլամանեանց

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՄԱՆԻՑ

Ապրիլի 11-ին Երևանի թեմական դպրանոցի համար ընտրված են արդէն 40 պատգամաւորներ և սրանք պէտք է մի քանի օրից յետոյ ժողովին ընտրել դպրանոցի համար 6 հոգաբարձուներ և 6 անձնախոխանորդ նոցա: Չը նախելով որ Երևանը 6 եկեղեցի ունի և հոգևոր իշխանութեան կարգադրութեան համաձայն ամեն եկեղեցի 8 պատգամաւոր պէտք է ընտրել, և ուրեմն՝ փոխանակ 40-ի, պիտի 48 լինել պատգամաւորների թիւը, բայց այժմ 40 է միայն: Գրեալ պատճառն այն է որ՝ քաղաքամասն

*) Պարոնը այդ ժամանակում ստանում էր կոնսիստորիայից գործեր պաշտպանելու: *) Գործն սկսած էր 1870-ին:

Հռոմ փոխարդեւում մի պատճառն էլ այն է, որ օտար ազգերի բարոյական գեղեցիկ յատկութիւնները դեռ մեր ազգային վատութիւնների կողքին, օրինակ ցոյց տալու մտքով: Սա է պատճառը: Վտահանում ենք հաւատացնել յարգելի տիկնոջը, որ այսպիսի մի հասարակ առաւելութիւն ցոյց տալու համար, մի առաւելութիւն, որ դեռ բուն ազգային հոգի որոշող չէ, ասում ենք, դրա համար չարժէր Միջերկրականը չափել, փոթորիկներ և կատաղի ալիքներ զո՞ դառնալու վտանգին ենթարկելով: Մեր ազգի մէջ էլ կան շատ բաւ հայրեր, որոնք եթէ և յանկարծակի չը մեռնեն իրանց որդիների գերեզմանների վրա, բայց կը սիրեն այդ որդիներին այնպէս, ինչպէս վայել է մի սիրելի հօր: Անփութելի է, որ կան ազգեր, որոնք ունեն շատ գեղեցիկ և օրինակելի աւանդական սովորութիւններ, իստակ ազգային առանձնայատկութիւններ, կիսնք թեմականցող կատարելագործութիւններ, ինչպէս, օրինակ, Շվեյցարիայի ժողովուրդը, բայց կարծել թէ միայն օտարների մէջ կան բաւ հայրեր ու եղբայրներ, մարդկութեան այդ բազմացող և զոյգազոյգ անհատներ, առնուազը յունեանութիւն է: Ընդօրինակեցէք օտարի լաւը, բայց դրա համար մի ուրանալ ձեր չորսը եռացող կեանքը:

Երուանդի երեակայութիւնը խանդավառ է այդ բոլոր ստակալի պատահանքներից. նա զգում է որ ինքն է սպանել ձուլիսին և դրա միջոցով յարգելի հօրը. նա կորցնում է ընդունակութիւնը, մինչև անգամ խեղադարձուած մօտ է. բայց մի քանի ժամանակից յետոյ առողջանում է և զիջանելով Վիրճինիայի թախանձանքին, ճանապարհվում է դէպի Պոլիս: Ժանէթ այդ ժամանակը պարտաւորած է իր մի սրկալ սիրականին, որ պիտի մտնէ Սիրանոյշի պարտեզը նոյն ժամանակ, երբ տիկինը առանձնացած կը լինի այգուղ և մի

Նորը՝ չէ հրաւիրած մասնակցելու հոգաբարձութեան ընտրութեան իր ներկայացուցիչներով:

Քանի որ դպրոցները չէին փակուած, Նորը երկուսու դպրոցները զանաւոր էին թեմական դպրանոցի վարչութեան հսկողութեան ներքոյ. բարձր հոգևոր իշխանութեան կարգադրութեան համաձայն այդ կարգադրութիւնը դեռ չէ փոխված. ուրեմն եթէ նորից բացվին դպրոցները պէտք է թեմական դպրանոցի վարչութիւնը նոյն հսկողութիւնն ունենայ, որովհետև դպրանոցին յատկացած արդիւնքի մի մասը գործ է դրվում նոյն թաղի դպրոցների պահպանութեան վրա: Վերջապէս Նորը քաղաքիս մի անբաժան մասն է և պէտք է միւս թաղերին համեմատ մասնակցել թեմական դպրանոցի պահպանութեան, ուրեմն և իր իրաւունքները պաշտպանող և պարտաւորութիւնները կատարող պէտք է ունենայ նոյն դպրանոցի վարչութեան մէջ: Իւրաքանչիւր թաղական եկեղեցւոյ ներկայացուցիչ աւելի լաւ ճանաչելով իր թաղի ծխականներին, աւելի լաւ է պաշտպանում հոգաբարձութեան խորհրդում՝ այն աշակերտների իրաւունքը, որք՝ չքաղաքութեան պատճառով խնդրում են ձրի ընդունվել: Նոյն թաղական օրոշման նկատմամբ իւրաքանչիւր թաղական իր թաղի թաղական աշակերտների ծնողաց՝ դրութեան լաւ ծանօթ լինելով, աւելի օգտակար է թէ՛ դպրանոցի և թէ՛ թաղական ծնողաց տեսնուլութեան: Այսպիսով իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ ընտրված հոգաբարձուներ աւելի ծանօթ լինելով նոյն եկեղեցւոյ ժողովրդի դրութեան, կամ գոնէ աւելի դիւրութիւն ունենալով ճանաչելու նոյն դրութիւնը, աւելի ևս լաւ կարող է պաշտպանել իր թաղականների շահերը հոգաբարձական խորհրդում, և այդ օգտակար է դպրանոցին ևս:

Այս հանգամանքներն ՚ի նկատի ունելով, կը ցանաղայնք որ Նորը եկեղեցին ևս իր ներկայացուցիչներն ունենալ թեմական դպրանոցի խորհրդում, և եթէ ուշ է արդէն նոյն եկեղեցւոյ պատգամաւորներ ընտրելու, գոնէ միւս եկեղեցիներից ընտրված պատգամաւորները՝ հոգաբարձուներ ընտրելու, Նորը ևս հոգաբարձու ընտրելին: Այսպէս Նորը վերաբերմամբ, մի քանի խօսք էլ ընդհանրապէս պատգամաւոր և հոգաբարձու ընտրելու մասին ասել կը ցանկանք:

Ընդհանրապէս առած՝ ամենայն եկեղեցի պէտք է իր պատգամաւորներն ուղարկէ հոգաբարձուներ ընտրելու. բայց հեռու ենք այն մտքից թէ նախ իւրաքանչիւր եկեղեցի հաւասար թուով պատգամաւորներ պէտք է ունենայ. երկրորդ թէ ամենայն եկեղեցւոյ անպատճառ պէտք է հոգաբարձու ընտրել:

սկանդալ անելով բոլորի ուշադրութիւնը գրաւել իր վրա և խաչատուակէ Սիրանոյշին: Գրա համար արդէն որսել են Մեկըստին, որ Գարեհնանի անպիտան դուստրուհին է: Սիրանոյշը միամիտ է, բարեգործութիւնն է դառնել նրա վիշտից սրտի ժամանակաւոր սփոխանքը. առաջինում նա երեք որբերի խնամատար է դարձել, որոնցից երկուսին, Ջարեհին և Աննային ապահով տեղ է դրել հոգալով նրանց բոլոր ծախքերը, իսկ երրորդը, Մարիամը, ծառայում է իր մօտ: Այդ Մարիամը սիրում է Մեկըստին, սիրոյ ստորակի բոլոր թուլութիւններով: Մեկըստին նրան է իրան գործակից ընտրում Փրանսիայի սրկալի խաչատուակ զիտաւորութիւնը ի կատար ածելու համար: Բայց մինչև գործակից դառնալը, հասնում է Երուանդը. նրան տանում է Սիրանոյշի մօտ, պարտիկ խորքը: Վաղեմի յիշողութիւններ, սիրալի բարեկեցի, իսկալի սկսվում է փրկութիւնական խօսակցութիւն ազնուականութեան, ծնողական սիրոյ, որդիական զգացմունքի և ապա Գարեհնանի մասին: Այժմ—սիր, Փրանսիայի սրկան, այդ իսկ բուպէին ուղում է մտնել պարտեզը. նրան տեսնելուն պէս երկու սիրահարները հասկանում են որ իրանց զգացմունք խօսակցութեան ունիզիւր է եղել այդ անկող հիւրը: Երուանդը գնում է դէպի նրան, երկուսուք վերադարձան խօսքեր են լինում: Սրկան առաւելում վերադարձում է Երուանդին ու փախչում: Պէտք է երևակայել Սիրանոյշի դրութիւնը. նա գրկում է իր սիրելուն, որի տաք արևնի մի քանի կաթիլ ընկնում է նրա սպիտակ շրջադրեւոր վրա: Սիրանոյշը յետոյ համբուրում պաշտում էր այդ արնոտ բիծերը:

Պ. Գարեհնանը, ինչ ասել կուզէ, իսկոյն դալիս է տուն. Մեկըստին պատմում է եղելութիւնը բոլորովն ուրիշ կերպով, Ժանէթի հրահանգներին համաձայն: Անբարոյական Գարեհնանը բացատրու-

Երեւանից որ իւրաքանչիւր 100 տանից մի պատգամաւոր պէտք է ընտրվի, ուրեմն քաղաքիս ս. Ջօրաւոր եկեղեցին, որ ունի ընդամենը 200 տուն ժողովուրդ, պէտք է միմիայն 2 պատգամաւոր տայ, իսկ ս. Պօղոս-Պետրոսի եկեղեցին՝ 6 պատգամաւոր, որովհետև 600 տուն ժողովուրդ ունի: Բայց այժմ ամենին չենք հասկանում թէ ինչ սկզբան և ինչ հիման վրա է պատուիրած ՚ի նկատի չունենալ ծխականաց թիւը, այլ հաւասար թուով ընտրել իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ 8-ական պատգամաւորներ, ՚ի հարկէ այսպիսով խախտված է ընտրողական սկզբունքը, որը կարելի է վերականգնել գոնէ նրանով, որ այս անգամ ընտրված պատգամաւորները չը համարվին թաղական՝ այլ քաղաքիս բոլոր հայոց ներկայացուցիչը: Այսպէս ըմբռնելով ներկայ պատգամաւորութիւնը՝ ցանկալի և կարևոր է անշուշտ որ յարգելի պատգամաւորները ՚ի նկատի ունենային նախ՝ որ ըստ սովորականի պէտքէ ընտրել՝ երեք տարեկ, 6 հոգաբարձու և վեց անձնախոխանորդ. երկրորդ՝ որովհետև կարելի և օգտակար է, այնպէս անել՝ որ հոգաբարձուների և փոխանորդների թուով զանվէին ամեն եկեղեցւոյ ծխական ժողովրդի կողմից ներկայացուցիչներ. երրորդ, այդ ներկայացուցիչները կարելոյն չափ, ընտրվէին համեմատ բազմութեան եկեղեցւոյ ծխականաց. չորրորդ՝ ընտրվածներից ոմանք հմուտ լինէին դպրանոցի նիւթական մասի կառավարութեան, ոմանք ուսումնական մարահսկողութեան, հինգերորդ, աշխատել որ ոչ միայն հոգաբարձուները, այլ և իրանց փոխանորդները լինեն չորրորդ առաջարկութեան համապատասխան, որովհետև փորձը ցոյց է տուել, որ յաճախ հոգաբարձու ընտրվածները ինչ ինչ պատճառներով թողնելով իրանց պաշտօնը, փոխանորդներն են դառնում հոգաբարձու. նոյն փորձը ևս ցոյց է տուել, որ առնատարակ փոխանորդների ընտրութեան այնպիսի ուշադրութիւն չեն դարձնում ընտրողները, որպիսին դարձնում են հոգաբարձուների ընտրութեան: Հետեանք այն է լինում, որ կարևոր ուշադրութեամբ չընտրված փոխանորդները հոգաբարձու պաշտօնը մտնելով լինում են անհամապատասխան իրանց կոչման, որ, ի հարկէ, ցանկալի չէ:

Ոչ միայն ասելուդք, այլ հարկաւոր էր, որ նոր ընտրելի հոգաբարձութեան մէջ լինէին հներից ոմանք ևս, որպէս լաւ տեղեակ դպրոցի գործերին, որով կը դիւրանար նորընտրողների գործերունութիւնը, որպէս զի անցեալին անտեղեակ լինող ընտրված պարոնները չը կրկնէին նախորդների սխալները մի կողմից և վնաս դարձնողին, և միւս կողմից ստիպված չը լինէին անցեալ գործերի հանգամանքներին ծանօթանալու համար՝ տասն

թիւներ է պահանջում կնոջից. ընտանեկան խռովութիւններ, քննութիւններ: Մարիամը, վերջապէս, ուշաթափվելով պատմում է եղելութիւնը, ծառան պատմում է, ինքը, Գարեհնանը, հասկանում է, որ վերջապէս, որ այդ բոլոր պատմութիւնը Ժանէթի արարքն է, երբ մի օր նրա սենեակի դռները մօտ լսում է այդ կնոջ խօսակցութիւնը: Այժմանի հետ իր մասին: Իսկ Երուանդին Սիրանոյշը նամակով պատուիրում է իր մօտ չը գալ, մինչև որ կը հասնէ յարմար բուպէին: Երկու անգամ լսում են: Այդ ժամանակները Մարիամի եղբայր Ջարեհը հիւանդանում է. Սիրանոյշը օգնութեան է դնում, հիւանդի անկողնի մօտ երկար նստում է: Ջարեհը առողջանում է, իր հիւանդութիւնը, ժանտախտնը, հաղորդելով Սիրանոյշին: Պ. Հայնուել տօնախմբութեան գիշերը, երբ ամեն հիւրերը ուրախ և զուարթ ժամեր են անցուցնում, Սիրանոյշը յանկարծ հիւանդանում է: Ժանտախտնը ստակալի տեսակիցն է. բժշկները ձեռք են վերառել: Իր մեռնելը զգալով, հիւանդը ամուսնու և մօր միջոցով կանչում է Երուանդին, հրաժեշտ է տալիս նրան և ապա... մեռնում է:

Ահա տիկին Տիւնաբի 408 ութնածաղ մանրատու երեսներից բաղկացած վէպի բովանդակութիւնը, եթէ չը հաշվենք մի քանի կողմնակի տեսարաններ և պատմութիւններ ևս, որոնք աւելի խճճում են պատմութեան թիւը: Եթէ վէպի ձգտումն է ինչպէս ասում է հեղինակը, դատաւարաւոր կնոջ և մարդու վերաբերմամբ հաստատուած ընկերական կարգերը, ուրեմն տիկին հեղինակը մասամբ հասել է իր նպատակին, թէն այդ նպատակով, նպած ընդունած միջոցին, դեռ շատ բան չէ պարզվում: Իսկ եթէ «Սիրանոյշը» կրկին անդամ բողոք է ծնողական բարբարոսութիւնների դէմ, կասենք որ դա մի շատ հին երգ է: Վերջին միտքը

